

Edyta Sokalska

Sprawozdanie z konferencji "Bratislava Legal Forum", Bratysława, 9-10 października 2015 r.

Studia Prawnoustrojowe nr 30, 205-209

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z konferencji „Bratislava Legal Forum”, Bratysława, 9–10 października 2015 r.

„Bratislava Legal Forum” to cykliczne międzynarodowe spotkanie organizowane przez Wydział Prawa Comenius University w Bratysławie. Patronat nad konferencją roztacza premier słowackiego rządu Robert Fico. Tematem przewodnim tegorocznej konferencji były prawne i społeczne instrumenty mające w celu usprawnienie i zwiększenie wiarygodności sądownictwa (*lega land social instruments for more efficient and trustworthy judiciary*). Jak stwierdził dziekan Wydziału Prawa doc. JUDr. PhD Eduard Burda, dokonując otwarcia obrad: „głównym celem prawa jest zapewnienie porządku oraz ochrona i zapewnienie działania wymiaru sprawiedliwości. Celem konferencji naukowej jest powiązanie teorii z praktyką oraz przedstawienie logicznie uporządkowanej i potencjalnie przydatnej nowej wiedzy w tym zakresie. Jeśli obywatele państwa są zdania, iż ich prawa nie są w tej mierze odpowiednio respektowane, należy podejmować decyzje dotyczące implementacji nowego prawa. Jakość oraz szerzej kultura sądownictwa jest czynnikiem decydującym, jeśli chodzi o zasadność i słuszność stosowanego prawa. Jeżeli chcemy, aby prawo rozwijało się w odpowiednim kierunku, nie możemy odwracać się od problemów, które napotyka sądownictwo. Z tego właśnie powodu został obrany taki, a nie inny temat tegorocznej konferencji”¹. Następnie Eduard Burda określił, iż „w ostatnim czasie sądownictwo w Słowacji przechodzi pozytywne zmiany spowodowane presją społeczną, jak również wewnętrznymi napięciami w samym systemie. Jakość przyszłych zmian w sądownictwie nie jest ważkim współcześnie tematem jedynie w Republice Słowackiej, wręcz przeciwnie – temat ten powinien znaleźć się w centrum zainteresowania w każdym demokratycznym społeczeństwie”².

Podczas pierwszej sesji plenarnej wygłoszono referaty związane ściśle z realizacją zmian w tej dziedzinie na terenie Republiki Słowackiej oraz Republiki Czeskiej. Wystąpienie prof. Jamesa E. Moliterno (Washington and Lee University School of Law) poświęcone było uwagom co do zakresu niezależności sądownictwa. Prelegent, niejednokrotnie mający możliwość uczestniczenia w sympozjach i projektach związanych z systemem prawnym Republiki Słowackiej oraz kulturą prawną tego państwa, okazał się baczny obserwatorem zmian w dziedzinie sądownictwa.

¹ Eduard Burda, *Introductory Word*, Bratislava Legal Forum Conference Programme, s. 2.

² *Ibidem*.

Obrady podzielono na dwanaście równoległych sekcji tematycznych. Tematyka obrad sekcji pierwszej związana była z badaniami i narzędziami organizacji pozarządowych oraz środowiska akademickiego w sferze sądownictwa oraz „dobrego zarządzania”. Przed słowackim wymiarem sprawiedliwości stoi wiele wyzwań, takich jak niewydolność, długotrwałe procedury lub nieufność społeczeństwa. Nieefektywna alokacja zasobów publicznych i konflikt interesów, częste zmiany pracowników sektora publicznego, brak mechanizmów zapobiegających niepożądanym zachowaniom spowodowały, iż organizatorzy konferencji byli zainteresowani przedstawianiem badań zorientowanych na analizy, porównania i rozwiązania zjawisk problemowych. Referaty zaprezentowane w tym panelu dotyczyły pozarządowych instrumentów społecznych i prawnych zmierzających do zwiększenia wiarygodności i skuteczności wymiaru sprawiedliwości oraz zwiększenia jego przejrzystości. Celem sesji była wymiana doświadczeń i otwarta dyskusja między członkami środowiska akademickiego i praktykami.

Drugi panel dyskusyjny koncentrował się na problemie równości i nierówności wobec prawa w odniesieniu do słabszych grup społecznych. Stopniowe zmiany społeczne, gospodarcze i polityczne prowadzą do redefinicji tradycyjnych paradygmatów. Wzajemne relacje pomiędzy podmiotami prawa w zakresie pracy, prawa cywilnego i handlowego również powinny uwzględniać ochronę jednostek słabszych. Sesja ta została poświęcona definiowaniu i analizowaniu konkretnych problemów praktyki prawnej w powiązaniu z aktualnym stanem regulacji prawnych oraz propozycjami rozwiązań legislacyjnych tych problemów w przyszłości.

Trzecia równoległa sesja dotyczyła zagadnień związanych z *tematem Prawo cywilne pomiędzy – pomiędzy przeszłością a przyszłością*. Jej uczestnicy prowadzili dywagacje na temat nowych regulacji prawnych w zakresie prawa cywilnego, materialnego i procesowego w Republice Słowackiej.

Dowód w postępowaniu sądowym oraz praktyka prawna i nowe wyzwania stanowiły sedno rozważań uczestników sesji czwartej. Uzgodniono, iż procedury normatywnie odgrywają ważną rolę w procesie pozyskiwania w sposób zgodny z prawem istotnych informacji, które mają zasadnicze znaczenie nie tylko w odniesieniu do samego postępowania, ale także mogą wpływać na wynik tego postępowania. Gwarancje prawne do rzetelnego procesu sądowego są zasadami kluczowymi, określającymi również zakres interwencji podmiotów, które otrzymały odpowiednie uprawnienia do uczestniczenia w postępowaniu i mogą wpływać na jego wynik. Ważne jest również, aby z punktu widzenia teorii prawa i praktyki prawnej zastanowić się nad pytaniem: jakie są granice instytucjonalizacji postępowania i gdzie te granice leżą, z naciskiem na nowe formy realizacji czynności procesowych w postępowaniu, które mają na celu ochronę podstawowych konstytucyjnych gwarancji praw podmiotowych.

Obrady piątego panelu konferencyjnego koncentrowały się na wpływie niejednoznacznych definicji prawnych i regulacji ustawowych na kwestię przestrzegania prawa. Podstawowym narzędziem regulacji prawnej jest akt normatywny, który nie

zawsze odwzorowuje różnice w definiowaniu różnorodnych zasad i mechanizmów. Praktyka prawna konfrontuje nas z licznymi problemami stosowania i interpretacji prawa. Mają one niejednokrotnie szkodliwy wpływ na wykonalność prawa. Nie są rzadkością głosy wzywające do zmiany tekstu normatywnego, uzasadniające takie działania potrzebą formułowania w bardziej precyzyjny sposób pewnych rozwiązań dążących do likwidacji problemu. Wątpliwe, czy taki „optymizm legislacyjny”, opierający się na założeniu, że każdy problem można rozwiązać poprzez przyjęcie lub zmianę regulacji prawnej, nie szkodzi sam w sobie egzekwowaniu prawa, niekorzystnie wpływając na stabilność regulacji prawnych i stosunków prawnych. Podmioty publiczne zajmujące się tworzeniem i stosowaniem prawa powinny współpracować we wzajemnej symbiozie, tylko wówczas możliwa będzie realizacja zasad państwa prawa.

Tematyka wystąpień konferencyjnych szóstej sesji związana była z wzorami sprawiedliwego procesu oraz gwarancjami praw człowieka. Podejmowano tu kwestię sprawiedliwości w postępowaniu sądowym, administracyjnym i dyscyplinarnym. Należy w tym miejscu podkreślić interdyscyplinarność wygłoszonych referatów.

Wyzwania prawa w cyberprzestrzeni stanowiły główny element rozważań uczestników sesji siódmej. Tradycyjne instytucje prawa publicznego i prawa prywatnego, rozwijające się nieprzerwanie w poprzednich dekadach, są obecnie kwestionowane przez nowe zjawiska technologiczne. Jednym z najważniejszych zjawisk tego typu jest cyberprzestrzeń i jej rosnąca jurydyfikacja. Interesujące kwestie konfliktu praw, odpowiedzialności, ochrony własności intelektualnej, prawa konkurencji w cyberprzestrzeni, prywatności i ochrony danych osobowych oraz cyberprzestępczości były poruszane w kolejnych referatach. Wiele nowych problemów prawnych związanych z cyberprzestrzenią stało się przedmiotem dyskusji. Można tu chociażby wymienić pojęcie i status tzw. cyberprawa jako nowej dyscypliny prawnej czy nowe obiekty regulacji (wirtualne nieruchomości, nazwy domen, wirtualny szkody, *cloud computing*), nowe formy transakcji (transakcje elektronicznych, kwestia podpisu elektronicznego), e-commerce, e-administracja, e-sprawiedliwość, e-zdrowie oraz nowe formy rozstrzygania sporów (*on-line dispute resolution*), a nawet nowe formy wojny i terroryzmu (cyberwojna, cyberbezpieczeństwo).

Demokracja partycypacyjna w XXI wieku stała się przedmiotem badań oraz dyskusji uczestników panelu ósmego. Globalizacja jest procesem złożonym, mającym wymiar gospodarczy, społeczny i polityczny. Ponadnarodowe korporacje z ich siłą ekonomiczną i mobilnością mają znaczący wpływ na funkcjonowanie państw i ich konstytucyjnych organów. Państwa straciły część swoich uprawnień na rzecz organizacji międzynarodowych oraz mniejszych jednostek terytorialnych. Szczególnie ważne pytanie dotyczy tego, jakie są dziś są formy i metody uczestniczenia w sprawowaniu władzy publicznej samych obywateli. Dialog społeczny oraz dialog obywatelski staje się formą wpływu obywateli na działalność organów państwowych zgodnie z wolą społeczną. Impulsem do zwiększenia uczestnictwa obywateli w tym zakresie są solidne podstawy prawne jako warunek tworzenia platformy dialogu

społecznego przez zainteresowanych członków społeczności. Na terenie Słowacji jest to szczególnie widoczne w obszarze finansowania samorządu terytorialnego od 2005 r. Przeprowadzona wówczas decentralizacja administracji publicznej w zakresie spraw fiskalnych miała na celu osiągnięcie wyższego stopnia odpowiedzialności i przejrzystości lokalnych organów samorządowych przy podejmowaniu decyzji z zastosowaniem środków publicznych w danym regionie. Bezpośrednią konsekwencją tego działania okazało się indywidualne i zbiorowe uczestnictwo obywateli w procesie tworzenia budżetu partycypacyjnego, stanowiącego część budżetu lokalnego jednostki samorządowej. Społeczeństwo uzyskało możliwość bezpośredniego wpływu przez swoje propozycje na rozlokowanie środków budżetowych. Przez prelegentów została także podniesiona kwestia rozwoju demokracji partycypacyjnej oraz jej instytucji na terenie Polski.

Tematem przewodnim panelu dziewiątego było zjawisko przestępczości gospodarczej oraz narzędzi prawnych do jej likwidacji. Zakres przestępczości gospodarczej uległ w ostatnich latach radykalnemu zwiększeniu. Widoczny tu brak konsensusu w zakresie definicji terminów związanych z przestępczością gospodarczą doprowadził do tego, iż utajona przestępczość gospodarcza często nie jest identyfikowana, a w związku z tym nie jest ani zgłaszana, ani penalizowana.

Podczas obrad dziesiątej sesji ukazano prawne aspekty umów pomiędzy stronami oraz ich wpływ na postępowanie sądowe i arbitrażowe. Skupiono się w dużej mierze na roszczeniach kontrahentów oraz wyrokach w postępowaniu sądowym i arbitrażowym. Kwestia egzekwowania umów jest szczególnie ważna dla praktyki gospodarczej i prawnej. Dodatkowo, w niektórych przypadkach egzekwowanie roszczeń wynikających z umów nabiera egzystencjalnego znaczenia. Ze względu na nieefektywne funkcjonowanie systemu sądownictwa kontrahenci coraz częściej wybierają alternatywne i bardziej elastyczne metody rozwiązywania sporów.

Rozwój prawa międzynarodowego w zakresie bezpieczeństwa energetycznego był tematem przewodnim panelu jedenastego. Bliżej zbadano międzynarodowe aspekty prawne bezpieczeństwa energetycznego. Zwrócono szczególną uwagę na strategiczne podejście do tego zagadnienia m.in. w kwestii bezpieczeństwa dostaw, obowiązków państw w zakresie obchodzenia się z surowcami mineralnymi oraz ich tranzytem. Podjęto jednocześnie kwestię korzystania z zasobów odnawialnych, aktualnych trendów w zakresie prawa międzynarodowego i prawa UE w dziedzinie energii oraz interdyscyplinarnych tematów poświęconych środowisku, globalnej reakcji na zmiany klimatu, dekarbonizacji gospodarki i suwerenności państw w tym zakresie.

Panel dwunasty organizatorzy konferencji poświęcili tematyce związanej z proporcjonalnością i pomocniczością prawa europejskiego oraz kwestiom *over-regulation* i *under-regulation* w prawie europejskim. Podczas obrad odbyły się prezentacje i dyskusja skoncentrowana na krytycznej analizie formy, zakresu i treści najnowszych i aktualnych źródeł wtórnych prawa europejskiego. Ponadto uczestnicy sekcji skupili się na analizie konkretnych przypadków, gdy przepisy europejskie przekro-

czyły niezbędne ramy, jak również przypadków, w których przepisy europejskie wydają się być konieczne, natomiast nadal ich nie wprowadzono.

Należy zauważyć, iż dzięki równoległym sesjom o bogatej tematyce konferencja „Bratislava Legal Forum” zyskała interdyscyplinarny charakter, stanowiąc platformę prezentacji wyników badań dla ekspertów z różnorodnych dziedzin. Interdyscyplinarny dyskurs umożliwił także przedstawienie bieżących działań naukowych oraz ujawnienie głównych braków obecnych regulacji prawnych. Szczególnie istotne będzie stosowanie nabytej wiedzy w różnych dziedzinach prawa.

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego podczas „Bratislava Legal Forum” reprezentowali: dr Małgorzata Augustyniak z Katedry Teorii i Filozofii Prawa, dr Aleksander Bauknecht z Katedry Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej, dr Robert Dziembowski z Katedry Prawa Karnego Materialnego, dr Paweł Polaczuk z Katedry Praw Człowieka i Prawa Europejskiego, dr Edyta Sokalska z Katedry Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej, dr Jarosław Szczechowicz z Katedry Postępowania Cywilnego, dr Krystyna Szczechowicz z Katedry Prawa Karnego Materialnego oraz dr hab. Elżbieta Żywucka-Kozłowska z Katedry Prawa Karnego Materialnego. Przedstawili oni wyniki swych badań dotyczących wyżej wspomnianej materii w wybranych panelach konferencyjnych.

Edyta Sokalska